

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУТЛОГО СТОЛУ
«ПОВЕРНЕННЯ ТА ПЕРЕОСВОЄННЯ ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ У ДОНЕЦЬКІЙ ТА
ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ»**

**Маріуполь
МДУ
2019**

УДК 323.172(477.6)

Редакційна колегія:

д.політ.н., професор К. В. Балабанов, д.і.н., професор
І. М. Грідіна, д.політ.н., професор Н. П. Пашина, к.політ.н.,
доцент О. Л. Гільченко, к.політ.н., доцент М. В. Булик, к.і.н.,
доцент С. П. Пахоменко

Затверджено до друку Вченою радою Історичного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 20 листопада 2019 р.)

П 42

Повернення та переосвоєння
тимчасово окупованих територій у
Донецькій та Луганській областях :
збірник матеріалів круглого столу /
За ред. К. В. Балабанова. —
Маріуполь : МДУ, 2019. — 133 с.

УДК 323.172(477.6)

© Маріупольський державний
університет, 2019

території України в тому числі на тимчасово непідконтрольних територіях, які за законодавством України залишаються нашою територією [2, ст.1]

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2018. № 31. Ст. 241.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. № 26. Ст. 892.

УДК 323(043)

«РЕІНТЕГРАЦІЯ» «ДОНБАСУ»: ТЕРМІНОЛОГІЧНА ПАСТКА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Грідіна І.,

д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

Інформаційна війна – це завжди війна сенсів, війна дискурсів. У російсько-українській війні сенси набувають майже небаченої суб'єктності, створюють власні причинно-наслідкові зв'язки, формують вже не окремі симулякри, а вигадану вигідну реальність [7].

На жаль, офіційний дискурс українського політикуму в цій війні сенсів у кращому випадку – тримає глуху оборону, а у гіршому – програє, і що прикро, програє не через нестачу «словесних набоїв», а через несвідоме або свідоме вживання в офіційних виступах та заявах, промовах, інтерв'ю тощо неточних, неправильних, контраверсійних термінів, що нав'язані ворожими інформаційними впливами, або створюють для них відповідний ґрунт. Інформаційно-дискурсивну анархію поширюють ЗМІ, в яких часто-густо відбувається такий своєрідний «словесний самостріл», коли в державі, яка є об'єктом агресії, публік подає «слова-набої» агресору: ДНР-ЛНР – у кращому випадку у лапках, невизнані держави, сепаратисти, ополченці, повстанці та багато інших. І навпаки,

такі дефініції, як «агресія», «вторгнення», «окупація», опиняються в зоні умовчання. «Правильно вживайте слова, і ви звільните світ від половини непорозумінь», писав Декарт. Слова і терміни під час війни це не просто маркери ставлення до ситуації, це визнання по якій бік фронту (і не тільки гібридного) той, хто їх промовляє чи пише.

Зважаючи на загальну тематику круглого столу, який проводиться у рамках науково-дослідної теми кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики, вважаємо за доцільне визначитися з відповідною термінологією, що використана в її назві - «Повернення та переосвоєння тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях: сучасний стан та перспективи» та пояснити, чому терміни «реінтеграція» та «Донбас» вважаємо прихованою термінологічною пасткою.

Словники дають нам наступне тлумачення терміну інтеграція - від лат. *integratio* - відновлення, об'єднання, процес об'єднання будь-яких елементів в одне ціле; процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків; згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур в рамках регіону, країни, світу. Префікс «ре» (лат. *re...*) вказує на повторну, поновлювану дію. Застосовуючи в інформаційному полі термін «реінтеграція» «Донбасу», ми нашоувхуємось одразу на дві контраверсії. По-перше, термін «реінтеграція» вказує на попередню дезінтеграцію, сутність якої у дискурсі як правило відсутній, а це є ключовим сенсом у російсько-українській війні. У такий спосіб нібито «Донбас» (про цей термін нижче) у якийсь незрозумілий спосіб дезінтегрувався, а тепер потребує нового возз'єднання, тобто «реінтеграції». А чому саме окремі території у Донецькій та Луганській областях, які майже завжди у випадку словосполучення с терміном «реінтеграція» називають «Донбасом», виявились виключеними із сукупності політичних, економічних, суспільних, військових, соціально-культурних структур суверенної України, у дискурсивних практиках опускається, нібито це є само собою зрозумілим. Як цілком слушно наголошує О.Стяжкіна, яка фактично є ідеологом терміну «деокупація», в «інформпростір було вкинуто нову-стару ідею сепаратизму. Адже в нашому

сьогоднішньому полі «реінтеграція» означає, що Донбас якимось чином дезінтегрувався сам; що події на Донбасі – внутрішня проблема, соціальний конфлікт, і завершення його – внутрішня справа України». «Слово це непогане, – пояснює О. Стяжкіна, – але якщо «реінтеграція» вписана в «деокупацію». Якщо воно працює саме собою, то виводить за дужки, в тінь, Росію як країну-агресора» [3]. Але ж дипломатія України доклала неймовірних зусиль, щоб реакція міжнародної спільноти на дії РФ кваліфікувалась як агресія (Постанови Верховної Ради України: «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором» від 27 січня 2015 року, «Про Заяву Верховної Ради України "Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» (2015) тощо). На національному рівні 15 квітня 2014 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Цим законом (частина шоста статті 6) Російську Федерацію було визначено як державу, що здійснює окупацію. 17 березня 2015 р. Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями», в постанові відповідно до Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» визначено тимчасово окуповані території. Врешті решт, 18 січня 2018 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», де тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях визнано

частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль. Цей Закон (який у суспільстві знову ж таки отримав назву «закон про реінтеграцію Донбасу») чітко зафіксував офіційне вживання термінів: не «конфлікт на Донбасі», а «збройна агресія Російської Федерації», не «ДНР» та «ЛНР», а «тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях, окупаційна адміністрації Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», не «сепаратисти» та «повстанці», а «регулярні з'єднання і підрозділи, підпорядковані Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділи та спеціальні формування, підпорядковані іншим силовим відомствам Російської Федерації, їхні радники, інструктори та іррегулярні незаконні збройні формування, озброєні банди та групи найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією» тощо [5]. У такий спосіб знімаються усі питання «громадянської війни», «внутрішнього конфлікту», внаслідок яких відбулася так звана «дезінтеграція» «Донбасу». Термін «реінтеграція» може бути вживаним виключно у сенсі «повернення тимчасово окупованих територій України, населення, що на них проживає, в єдиний конституційний простір України» [1, с. 37].

Уживання терміну «Донбас» у словосполученні його «реінтеграції» має ще більше застережень. О. Стяжкіна, С. Пахоменко та інші слушно зауважують на сучасній контраверсії географічного та політичного визначення регіону «Донбас», який за умов гібридної війни має не стільки історико-адміністративне смислове навантаження, скільки суттєвий символічний тягар радянської минушини та гібридної окремішності, що активно використовується російською пропагандою. «Донбасс – это Донбасс, Новороссия – это Донбасс, вернее, Новороссия – это Новороссия. Это на самом деле, если уйти в историю, дочка Малороссии и Российской империи. А Донбасс – это дочка Новороссии и Советского Союза», – намагався свого часу давати уроки історії Павло Губарєв [2]. Це було б смішно, якби не було небезпечно в контексті інформаційного протистояння з російською

пропагандистською машиною, яка штучно «сепаратизувала» регіон, використовуючи радянські наративи про «всесоюзную кочеграку», створюючи міфи про «Донбас – частину руського миру» [6, с. 22]. Навіть якщо підходити з формальної точки зору, традиційне визначення «українського Донбасу» сучасними адміністративно-територіальними кордонами Донецької та Луганської області, то тимчасово окупованими з них є тільки третина території [4], але ж ніяк не увесь «Донбас», який слід за такою логікою «реінтегрувати».

Зважаючи на вищесказане, вважаємо за доцільне у науковому та політичному офіційному дискурсі використовувати замість терміну «реінтеграція» термін «переосвоєння», «відновлення» (суверенітету), «деокупація». Термін «реінтеграція» доцільно використовувати тільки у словосполученні з «тимчасово окуповані території». Термін «Донбас» має отримати сучасне концептуальне навантаження, відповідне до його штучного економічного та політичного конструкту, як у минулому, так і за сучасних реалій інформаційного протистояння, де він використовується пропагандою агресора у вигляді сепаратистського симулякру.

Післямова. До аксіологічного підходу тлумачення терміну «пересовєння» (запропонований авторці О.Стяжкіною). Термін «переосвоєння» є похідним від терміну «освоєння» який може мати декілька сенсів: матеріально-речовий (К.Маркс) та духовно-уявлений (М.Фасмер). Матеріально-речовий використовується у поєднанні з терміном «присвоєння/відчуження», що в нашому випадку корелюється з агресією та окупацією, відчуженням територій, матеріальних цінностей. Духовно-уявлений сенс М.Фармер ув'язує за змістом зі словом «свій» і «свобода», навіть наголошуючи на однокорінному їх походженні: свобода можлива у «своєму» світі, умовами освоєння миру/простору є умови свободи. В нашому випадку відбулось духовне-уявлене (створення симулякру квазідержавних утворень в уявленні окупованої свідомості) присвоєння. Зворотній процес відчуження/присвоєння може бути названий терміном «переосвоєння», але на підставі усвідомлення усіх наслідків, спричинених попереднім відчуженням/присвоєнням. Стосовно застосування терміну до нашої проблематики, то Російська

Федерація, як країна-агресор, у порушення існуючих міжнародно-правових норм використовує різноманітні гібридні стратегії та тактики для поступового інтегрування окупованих територій у свій політичний, економічний, соціальний, інформаційний та гуманітарний простір, свідомо обходячи правові складові цього процесу, що саме і створює небезпеку для повернення та відновлення на окупованих територіях державного суверенітету України. Отже, повернення тимчасово окупованих територій повинно будуватися на переосмисленні нагромаджених нагальних проблем не лише у військових та господарських питаннях, але, що особливо важливо, правових, соціальних, гуманітарних, інформаційних тощо. На підставі комплексного дослідження існуючого стану заподіяних агресором матеріальних, демографічних, гуманітарних та ментальних збитків окупованим територіям та їх населенню виступає гостроактуальною потреба виробити теоретичні засади принципів не тільки відновлення суверенітету окупованих територій та їх людських ресурсів із нагромадженням спадкової гібридності (інформаційна, цивілізаційна, антиолігархічна напруженість, соціальний контекст) вкупі з теперішніми проблемами, а переосмислення та розробка нових принципів економічного, політичного, демографічного, гуманітарного, ментального переосвоєння окупованих територій та їх населення задля подолання синдрому ізоляції, включення їх в конституційний, господарський, соціальний та ментальний простір держави, а також задля максимальної мінімізації ризиків державному суверенітету України з боку наслідків російської окупації.

Список використаних джерел

1. АБВ. Збройний конфлікт в термінах. (Путівник для України) / Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб; Дуцик Д., Черниш В., Вороніна В., Рюче Н., Мороз І., Паперняк О., Калупаха І. Київ, 2019. 90 с.
2. Губарев: Донбасс – это не Новороссия // News.bigmir.net. 2015. 2 февраля. URL: <http://news.bigmir.net/ukraine/874483-Gubarev--Donbass---eto-ne-Novorossija>

3. Олена Стяжкіна: «Україна для мене — диво, і я хочу записати це на папері». Інтерв'ю А.Котляр з О.Стяжкіною // Дзеркало тижня. 2017. 12 травня
4. Про межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях. Указ Президента України з 32/2019 від 7 лютого 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/2019>
5. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Закон України № 2268-VIII від 18 січня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>
6. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна / за ред. В.Єрмоленка. Київ : К.І.С., 2019. 99 с.
7. Pomerantsev P. How Russia Is Revolutionizing Information Warfare // Defense One. 2014. September 9. URL: <http://www.defenseone.com/threats/2014/09/how-russiarevolutionizing-information-warfare/93635>.

УДК 477(493:477) «2014/2019»

ПОЗИЦІЯ БЕЛЬГІЇ ЩОДО ВІЙНИ НА ДОНБАСІ ТА ДОПОМОГА УКРАЇНІ

Єргакова В.,

*студентка II курсу спеціальності 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії ОС Бакалавр
Маріупольського державного університету*

Проблема Донбасу і війни, яку Росія веде проти України - це високий пріоритет для Євросоюзу і країн-членів ЄС. Кожна держава вносить свій внесок у врегулювання конфлікту і / або надає допомогу Україні.

З квітня 2014 року на Донбасі триває антитерористична операція проти проросійських сепаратистів і бойовиків. За цей час загинуло понад 2600 українських військових. З 1 вересня 2015 року сторони конфлікту домовилися про припинення вогню, яке в основному дотримувалося, що дозволило почати відведення озброєнь калібром до 100 мм від лінії зіткнення.